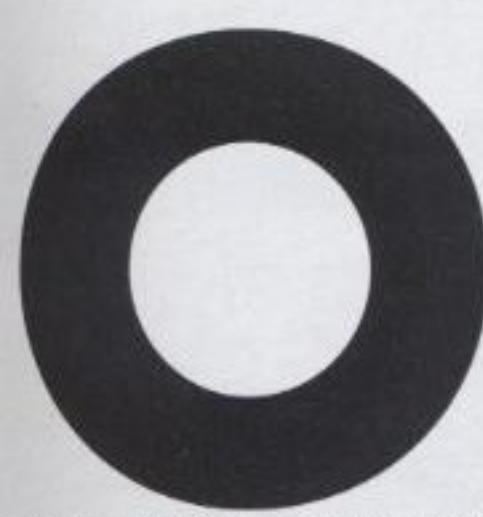

Μαρία Ρεπούση. Φεμινίστρια από αυτές που δεν κάνουν εκπώσεις και επικεφαλής της ομάδας επιστημόνων που υπογράφουν το επίμαχο βιβλίο *Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού*, η καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης μπήκε στο μάτι κύκλων που με ευκολία θα ονόμαζε κανείς «συντριπτικούς». Ο Αρχιεπίσκοπος «εκδηλώθηκε» από άμβωνος, ανησυχούντες βουλευτές της Ν.Δ. κατέθεσαν επερωτήσεις και γνωστοί παράγοντες zήτησαν την απόσυρση του βιβλίου. Τελικά, οι απαραίτητες υπογραφές συγκεντρώθηκαν και η «δικογραφία» βρίσκεται ήδη στα χέρια της κυρίας Γιαννάκου. Το βιβλίο πρόκειται να «διορθωθεί», είπε λακωνικά η υπουργός Παιδείας, αφήνοντας έτσι το περιθώριο να βγουν όλα τα χαρτιά στο τραπέζι. Εθνικοί μύθοι ή ιστορικά τεκμηριωμένα γεγονότα;

Η ΚΥΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η αναπληρώτρια καθηγήτρια της Ιστορίας στο ΑΠΘ, κ. Ρεπούση, έχει την επιστημονική ευθύνη του βιβλίου «Ιστορία της ΣΤ' Δημοτικού στα Νεότερα και Σύγχρονα Χρόνια».

ι μαθητές της ΣΤ΄ Δημοτικού μαθαίνουν από φέτος ότι στην επανάσταση του 1821 δεν ήταν μόνο ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης που έπαιξε βασικό

ρόλο, αλλά και η Μαντώ Μαυρογένους. Μαθαίνουν επίσης ότι η ιστορία του ελληνικού κράτους δεν σταματάει στον Καποδίστρια, αλλά φτάνει στον Εμφύλιο, στην εξόριση κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου, στην «κυβέρνηση του Βουνού», στη δικτατορία του 1967, στην προδοσία της Κύπρου, στο Πολυτεχνείο, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Τα ιστορικά γεγονότα τεκμηριώνονται με αναφορές και σε σύγχρονα πολιτικά κείμενα, όπως, επί παραδείγματι, το διάγγελμα του Μακαρίου την ημέρα που έγινε το πραξικόπημα στην Κύπρο, αλλά και με αποσπάσματα από βιβλία του Γιάννου Κρανιδιώτη, ενώ πλάι στο δίδυμο των εθνικών μας ποιητών Σολωμού και Παλαμά στέκεται το ακόμη εν ενεργεία έργο του Μάνου Χατζιδάκι και του Μίκη Θεοδωράκη. Το βιβλίο θα ήταν ό, τι ακριβώς περιμέναμε, αν κάποιοι δεν ανακάλυπταν εντός του διατυπώσεις που «ξηλώνουν» εθνικιστικά στερεότυπα και απομυθοποιούν καλά εμπεδωμένους ιστορικούς μύθους, όπως ο ρόλος της Εκκλησίας στην επανάσταση του 1821, η ιστορικότητα της 25ης Μαρτίου, η γενοκτονία χριστιανικών πληθυσμών, το κρυφό σχολείο, ο χορός του Ζαλόγγου, ενώ θεωρούν ότι η αναφορά θεμάτων πολιτισμού γίνεται «εις βάρος πολεμικών κατορθωμάτων». Για να δούμε...

Όστε, λοιπόν, «συνωστισμός στο λιμάνι της Σμύρνης», κυρία Ρεπούση; «Η έκφραση είναι ατυχής, αν και δεν είναι έτσι γραμμένη στο βιβλίο, και με τις πρώτες διορθώσεις θα αντικατασταθεί. Δεν είναι στην πρόθεσή μας να προσβάλουμε τη μνήμη των ανθρώπων που έζησαν την καταστροφή και άφοσαν πίσω τις πατρίδες τους. Δεν θα αντικατασταθεί βέβαια με ιστορικές ανακρίβειες ή μονόπλευρες αλήθειες. Έκτροπα έγιναν πολλά και από τις δύο πλευρές στη διάρκεια του Μικρασιατικού Πολέμου και δεν μπορούμε να αναφερόμαστε σ' αυτά μονομερώς».

Αντικαταστήσατε το μύθο για το χορό του Ζαλόγγου, δηλαδή την παθητική αντίσταση των γυναικών, με την ενεργητική τους συμμετοχή σε κοινωνικούς αγώνες. Μήπως δεν μπορείτε ούτε εσείς να «αντισταθείτε» στις ιδεολογικές επιλογές σας; «Τι φταίνει οι ιδεολογικές μου επιλογές αν οι γυναίκες είναι πανταχού παρούσες στην ιστορία; Στις επαναστάσεις, στους αγώνες, στην καθημερινή ζωή,

στην εργασία, στον πολιτισμό. Να παρουσιάζουμε τις γυναίκες σαν φυσικά πρόσωπα ή σαν πρωίδες που με τη δράση τους δεν επηρεάζουν τίποτα, αυτό είναι μια προκατειλημμένη ιδεολογική επιλογή κατά των γυναικών και του ρόλου τους στην ιστορική εξέλιξη. Ξέρετε, η απουσία των γυναικών στην ιστορία έχει πολύ αρνητικές συνέπειες στη διαμόρφωση και των κοριτσιών και των αγοριών. Γιατί, όπως υποστηρίζουν και οι επικριτές μου, όποιος δεν έχει παρελθόν δεν έχει και μέλλον. Έτσι τουλάχιστον πιστεύουμε».

Η απουσία των γυναικών από την ελληνική ιστορία μπορεί, ωστόσο, να οφείλεται και στην έλλειψη σχετικών αρχείων. Δεν θέλω να πω ότι και γι' αυτό φταίει στην τουρκοκρατία, όμως για την ίδια ιστορική περίοδο στην Ευρώπη υπάρχει πλούτος αρχείων και γραπτών πληροφοριών, ενώ εδώ τα περισσότερα γεγονότα κινούνται αναγκαστικά στη σφαίρα του εθνικού μύθου. «Έτσι νομίζαμε στην αρχή. Πολύ γρήγορα φάνηκε ότι η απουσία των γυναικών από την ιστορία δεν ήταν μόνο θέμα ιστορικών πηγών. Είχε να κάνει με τις ερωτήσεις που έθεταν οι ιστορικοί και με τον τρόπο που «διάβαζαν» τις απαντήσεις. Πηγές όμως δεν είναι μόνο τα αρχεία. Όπως έλεγε ένας μεγάλος ιστορικός, πηγές είναι οι σιωπές».

Έχετε μιλήσει προσωπικά με την υπουργό Παιδείας για το θέμα που μας απασχολεί; «Όχι. Ούτε προσωπικά ούτε μέσω τρίτου».

Ως φεμινίστρια, έχετε υπερασπιστεί τη συμμετοχή των γυναικών σε κέντρα αποφάσεων. Πώς σας φαίνεται τώρα η ασυνεννονοσία που έχει προκύψει με μια γυναικά επικεφαλής του υπουργείου Παιδείας; «Δεν είναι εκεί το ζήτημα. Μάκαρι να υπήρχαν κι άλλες γυναίκες στην κυβέρνηση όπως και σε κάθε κυβέρνηση. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει υποχρεωτικά και φεμινιστική άποψη».

Το γερμανικό και το γαλλικό υπουργείο Παιδείας, «αποσιωπώντας» κάποιες ιστορικές διαφορές, κατέληξαν, πριν από λίγες μέρες, σε κοινό εγχειρίδιο Ιστορίας που θα εφαρμοστεί σε λύκεια και των δύο χωρών. Πώς σας φαίνεται η ιδέα; «Η ιδέα είναι καταπληκτική. Παρόμοιες ιδέες έχουν δώσει καρπούς σε πολλές περιπτώσεις. Είχα αναφερθεί παλαιότερα στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» σε μία από αυτές, πολύ δυσκολότερη μάλιστα. Στο διπλό εγχειρίδιο Ισραηλινών - Παλαιστίνιων για την πρόσφατη ιστορία τους. Ανάλογη είναι και η ιδέα του εναλλακτικού εκπαιδευτικού υλικού που επιμελήθηκε ο Χριστίνα Κουλούρη για τα Βαλκάνια. Θα ήταν ευχής έργον αν γινόταν αυτό και αλλού, στην Κύπρο, για παράδειγμα. Να διηγηθούν αμφότερες οι πλευρές την ιστορία της Κύπρου, παλαιότερη και σύγχρονη, σε ένα εγ-

«Δεν θέλουμε να σοκάρουμε τα παιδιά, αν και οι Γερμανοί, για παράδειγμα, για να ξεμπερδέψουν μια για πάντα με την ναζιστική απειλή, επιλέγουν να βάζουν πλέον στα βιβλία τους τα εγκλήματα των ναζί. Τους πήρε χρόνια, αλλά το τόλμοσαν»

χειρίδιο. Και αν δεν ήταν δυνατή η μία αφήγηση, θα μπορούσαν να υπάρχουν δύο παράλληλες ιστορίες. Να μαθαίνουν τα παιδιά όχι μόνο τη δική τους αλήθεια, αλλά και την αλήθεια του άλλου, πολύ περισσότερο που αυτός ο άλλος είναι δίπλα τους».

Ποια είναι όμως η γνώμη σας για την «αποσιώπηση» γεγονότων που σοκάρουν; «Οπωδήποτε δεν θέλουμε να σοκάρουμε τα παιδιά, αν και οι Γερμανοί, για παράδειγμα, για να ξεμπερδέψουν μια για πάντα με τη ναζιστική απειλή, επιλέγουν να βάζουν πλέον στα βιβλία τους τα εγκλήματα των ναζί. Τους πήρε χρόνια, αλλά το τόλμοσαν».

Πόσο ιστορική αλήθεια είναι ώριμο να αντέξει ένα παιδί του δημοτικού χωρίς να αποσταθεροποιηθεί ψυχολογικά και χωρίς να μεινεί εντελώς ανιστόρητο; «Το ζήτημα δεν είναι η δοσολογία της ιστορικής αλήθειας. Κατ' αρχήν, δεν πρέπει να λέμε ψέματα. Στηριζόμαστε στα ιστορικά τεκμήρια και στη βιβλιογραφία. Ένα το κρατούμενο. Δεν αναπαράγουμε τους εθνικούς μύθους. Εξάλλου, και όταν αυτό γίνεται –ν διαιώνιση της εθνικής μυθολογίας–, το κάνουμε για λόγους που δεν αφορούν στα παιδιά. Το “τι” και “πώς” μπορούν να διδαχθούν τα παιδιά την ιστορία είναι αντικείμενο της Διδακτικής της Ιστορίας. Και η συζήτηση είναι μεγάλη εκεί».

Εσείς τι θεωρείτε ότι τολμήσατε σ' αυτό το βιβλίο; «Μερικά τα είπαμε ήδη. Αποφύγαμε την εθνική ελεγγεία, ενισχύσαμε όψεις του παρελθόντος που ήταν υποτιμημένες, όπως ο πολιτισμός, η τέχνη, οι καθημερινές συνήθειες. Νομίζω όμως ότι το πιο σημαντικό από όλα είναι αυτό που λέω στους φοιτητές και στις φοιτήτριές μου, η “εισαγωγή του μεθοδολογικού κανόνα”. Δηλαδή, εντάξαμε μέσα στο εγχειρίδιο ένα μίνι εργαστήριο, τη μαθητεία στην ιστορία, όπου το παιδί με τον δάσκαλο ή τη δασκάλα εργάζεται με ιστορικές πηγές. Νομίζω ότι αυτή ήταν η πιο σημαντική μας καινοτομία».

Δεν ενόχλησε όμως αυτή. «Δεν της έδωσαν σημασία. Νομίζουν ότι η ιστορία του βιβλίου είναι μόνο το κείμενο που υπάρχει στην αρχή κάθε κεφαλαίου. Έπαιξε όμως και αυτή το ρόλο της. Έγινε ένα σύγχρονο βιβλίο. Και αυτό ίσως είναι που ενοχλεί πάνω απ' όλα».

Έχετε σκοπό να συμμετάσχετε στις «διορθώσεις», σας έχει ζητηθεί, ή θα πάρετε το βιβλίο και θα φύγετε; Σε ποιον ανήκει τελικά αυτό το βιβλίο; «Δεν γνωρίζω σε ποιες διορθώσεις αναφέρεται η υπουργός. Κανονικά οι διορθώσεις ενός βιβλίου προκύπτουν μέσα από τη διδακτική χρήση. Και αυτές φυσικά θα τις δεχθούμε. Εμείς θέλουμε περισσότερο από όλους να γίνει ακόμα καλύτερο το βιβλίο μας. Δεν θα δεχθούμε όμως διορθώσεις που προτείνονται

για να εξυπηρετήσουν πολιτικές σκοπιμότητες. Φανταστείτε ένα εκπαιδευτικό σύστημα όπου το “τι” τα παιδιά διδάσκονται στο σχολείο καθορίζεται από όσους έχουν τη δύναμη να πιέζουν την κυβέρνηση με συλλογή υπογραφών και επερωτήσεις».

Θα δεχθείτε δηλαδή διορθώσεις έπειτα από αξιολόγηση; «Ξέρετε, τα νέα βιβλία είναι τα πρώτα που θα αξιολογηθούν και στη διδακτική πράξη από αυτούς που τα δίδαξαν. Αυτό, κατ' αρχήν, είναι πολύ θετικό. Και θέλω να πιστεύω ότι γίνεται για το καλό των παιδιών και της εκπαίδευσης. Και όχι ως άλλοθι. Για να είναι όμως και έτσι, πρέπει να υπάρχουν και τα αντίστοιχα επιστημονικά εχέγγυα. Οι συγγραφικές ομάδες μέχρι σήμερα δεν γνωρίζουμε τα εργαλεία της αξιολόγησης. Ένα βιβλίο, για παράδειγμα, κυρίως αν είναι ουσιαστικά νέο, χρειάζεται το χρόνο του. Οι εκπαιδευτικοί επίσης χρειάζονται το δικό τους χρόνο. Η συντριπτική πλειοψηφία των βιβλίων που πήραν στα χέρια τους φέτος είναι καινούρια. Δεν μπορείς να μοιράζεις ερωτηματολόγια στα σχολεία πριν καν ολοκληρωθεί η σχολική χρονιά. Πώς θα αξιολογήσουν οι εκπαιδευτικοί; Δεν μπορείς να αξιολογείς ένα σχολικό βιβλίο ανεξάρτητα από τη χρήση που του γίνεται. Εργαλείο είναι και, αν δεν το χρησιμοποιείς σωστά, δεν κάνεις τη δουλειά σου».

Σε ποιον ανήκει το βιβλίο δεν μου είπατε. «Είναι επίσημο βιβλίο του κράτους. Είναι, μ' αυτή την έννοια, δημόσια περιουσία. Θυμάστε όμως τη σολομώντεια λύση για τη μπτρότητα του βρέφους. Ουσιαστικά το βιβλίο ανήκει σ' αυτούς που το υπερασπίζονται».

Για ποιες παραδοχές μιλάμε; «Θέλουμε παιδιά με κρίση και σκέψη, ιστορικά εγγράμματα. Να μαθαίνουν και όχι να παπαγαλίζουν ιστορία».

Πώς μπλέξατε σ' αυτήν την περιπέτεια; «Ηθελα να δείξω με ποιον τρόπο γίνονται πράξη όσα διδάσκουμε στα πανεπιστήμια. Και πρέπει να ξέρετε ότι δεν ανακάλυψα την Αμερική. Την ανακάλυψαν ευτυχώς άλλοι πριν από μένα, γι' αυτό και τα εγχειρίδια Ιστορίας πολλών χωρών –και ευτυχώς όχι μόνο του δυτικού κόσμου– συγγράφονται στη βάση των ίδιων παραδοχών».

Θα το ξανακάνατε; «Και βέβαια θα το ξανακάνα. Αυτή είναι εξάλλου η συμβολή μου για ν' αλλάξουν τα πράγματα και να γίνει καλύτερος ο τρόπος που μαθαίνουν τα παιδιά την ιστορία». ■

Στη συγγραφική ομάδα συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί Χαρά Ανδρεάδου, Άρης Πουταχίδης και Αρμόδιος Τσιβάς.